

BRASE JA MUUT ⁷⁵

a.

BRASEN "TUTKIELMA MAATILOJEN VELKAANTUNEISUUDEN
VAIKUTUKSESTA NIIDEN TALOUDENHOITTOON"
ARTIKKELISSA ESITETTYJEN TIETOJEN ERITTELYÄ

Thiel's Jahrbücher. 28. Band (1899).

Dr. Brase. Untersuchungen über den Einfluss der Verschuldung ländlicher Besitztümer auf deren Bewirtschaftung. (S. 253—310.)

Tutkittavana olivat "Liegnitzin hallintopiirikunnan erään alueen" (*Ala-Sleesia*) kartanonomistajain (17) ja talonpoikain (34) taloudet.

Artikkelin kirjoittaja luettelee kaikki nämä taloudet, muttei tee loppuyhteenvetoa. 17 kartanonomistajaa, kullakin 75—924 ha (9:llä 200—500 ha; 1:llä alle 100 ha, nimitäin 75, 1:llä 127 ha; 1:llä 924; 1:llä 819). Kunkin talouden osalta on osoitettu vain ha-määrä (ja maalajin mukaan), karjan määrä, arviohinta ja velkaantuneisuus ("vuoden 1896 tutkimuksen mukaan").

17:stä 2 ei ole velkaantunut lainkaan (204 ja 333 ha); 2 yli 100% arvosta (105 ja 104%); 1 90—100%; 3 80—90%; 2 70—80%; 2 60—70%; 1 50—60%; 2 40—50%; 1 30—40%.

Talonpojista 5 ei ole velkaantunut. $\left. \begin{array}{l} 1:llä 7 \text{ ha} \\ 7:llä 10\text{--}20 \text{ ha} \\ \text{muilla} \\ 20\text{--}110 \text{ ha} \end{array} \right\}$

2	10%:iin arviohinnasta
5	10—20
7	20—30
3	30—40
5	40—50
3	50—60
3	60—70
1	70—80

34

”Velkaantumattomina” kirjoittaja pitää niitä, 1) joilla ei ole hypoteekkiavelkoja; 2) joilla on hypoteekkiavelkoja, mutta pääomat eivät ole pienemmät; 3) joiden velkaantuneisuus on mitätöntä (ss. 262—263).

Seikkaperäinen kuvaus *talouksista* (kartanonomistajain taloudet on merkitty latinalaisin pikkukirjaimin: a—r)

a) 205 ha. Mainio talous: (8 hevosta + 14 härkää + 106 nautaa) alueen ”helmi”. (Velkaantuneisuus = 87% arvosta.) Erittäin runsaat sadot, viljelys korkeaa tasoa. ”Maaperä on saatettu tähän kuntoon vasta vähitellen salaojittamalla systemaattisesti, lannoittamalla runsaasti, möyhentämällä syvälti ja käyttämällä peltoa vaalien, muokkaamalla sen kunnollisesti ja oikeaan aikaan, harjoittamalla rivi- ja vakoviljelystä” (264. s.).

Kaikki rakennukset ovat massiivisia — ”täällä on sijoitettu tavattoman suuria pääomia”. ”Poikkeuksetta koko karja on erittäin hyvin ruokittua.”

Kaikenlaisia koneita. Järkiperäinen vuoroviljelyjärjestelmä, lannoitteiden käyttö erittäin runsasta (lantaa ja keinotekoisia lannoitteita).

”Kalliit uudisrakennukset nielevät kaikkinaisen korun.”

b) 301 ha; velkaantuneisuus-% 46.3%.

Maata on parannettu monivuotisella viljelyksellä, raihattu kivet y.m., lisätty suuri määrä kalkkia.

Rakennukset hyviä, kaikki massiivisia, tulleet maksamaan 170 000 markkaa.

Koko karja (10 hevosta + 26 vetohärkää + 100 nautaa + 400 lammasta) ruokitaan ja hoidetaan järkiperäisesti.

Kaikenlaisia koneita (ei ole lueteltu).

Lanta säilytetään hyvin. Ostetaan keinotekoista lannoitetta.

Kyntösyvyys 17—20 senttimetriä (juurikas: 30—35 senttimetriä). Riviviljelys.

c) 758 ha. (Karja: 26 hevosta + 54 vetohärkää + 220 nautaa + 900 lammasta.) Velkaantuneisuus = 76,9% arvosta. Samoin kuin *a* ja *b* c:kin on mallitalous.

Maa, rakennukset ja karja — oikein hyviä. Koneita.

"Navetta- (karjan-) lanta säilytetään mitä parhaimmalla tavalla." Ostetaan 20 000 kiloa Chilen salpietaria + 30 000 ammoniakkisuperfosfaattia + 3 000 — 4 000 kiloa kainiittia.

Kyntö syvää; riviviljelys; niittyjen kastelu; sadot erittäin runsaita.

d, e, f— eivät ole mallitalouksia, mutta "järkiperaisiä".

d) (75 ha) systemaattisesti salaojitettu. Vahvasti lannoitettu. Keinotekoisia lannoitteita. Kyntö syvää. Rivi- ja vakoviljely.

e) (229 ha). Salaojitus pantu alulle. Rakennukset massiivisia, osittain uusia. Karjaa ruokitaan hyvin. Keinotekoisia lannoitteita (10 000 kiloa Chilen salpietaria; 25 000 superfosfaattia; 50 000 kiloa kalisuolaa + kalkkia).

Kyntösyvyys 12—17 senttimetriä, perunaa varten 20—25 senttimetriä, juurikasta varten vieläkin syvempi.

f: salaojitettu. Kyntö syvää j.n.e. "Rakennusten ja niiden kunnossapidon hyväksi tehdään pikemminkin liian paljon kuin liian vähän" (272).

Karjan ruokinta erittäin hyvää. 8 litraa maitoa päivässä lehmää kohti.

Keinotekoisia lannoitteita 5 000—6 000 markan arvosta vuodessa (15 000 kiloa Chilen salpietaria, 30 000—40 000 superfosfaattia, 50 000 kiloa kainiittia).

g (819 ha). Rakennukset hyviä. Tallit osittain uusia. Salaojitettu.

Maitoa 3 000 litraa lehmää kohti (vuodessa).

Koko karja paraslaatuista. Rehu hyvää.

Keinotekoisia lannoitteita. Koneita. Kyntö syvää.

h (693 ha) — salaojitus. Hyvä lannoitus. Rakennukset massiivisia, osittain uusia.

Karjaa ruokitaan hyvin. Ostetaan väkirehua.

Keinotekoisia lannoitteita. Kyntö syvää.

i (527 ha). Rakennukset massiivisia, hyvässä kunnossa. Karjaa ruokitaan hyvin. Koneita. Kyntö syvää. Keinotekoisia lannoitteita.

k (445 ha). (Velkaantuneisuus 95,7%.) Hoitaa taloutta "yksinkertaisesti". Rakennukset "ränsistyneitä", olkikat-
toisia.

Kyntö syvää, 12—17 senttimetriä. Riviviljelys.

Isäntä elää varsin vaatimattomissa oloissa.

Ei osteta keinotekoisia lannoitteita eikä rehua. Hevo-
set huonokuntoisia (voimaperäisestä ruokinnasta huoli-
matta).

l (347 ha). Velkaantuneisuus 42,3%. (On otettu käyt-
töön riviviljelys, käytetään keinotekoisia lannoitteita, os-
tetaan väkirehua, on otettu käyttöön höyryvoimalla käy-
viä koneita, mutta tulos on ollut kielteinen.)

Palataan "laajaperäiseen" talouteen: keinotekoisia lan-
noitteita ja rehua ostetaan mahdollisimman vähän.

Karjaa ruokitaan yksinkertaisemmin. Maitoa 5 litraa
päivässä lehmää kohti.

m (924 ha, 750 ha metsää). Pääasiallisesti metsäta-
loutta. Taloudenhoito yksinkertaista, halpaa.

n (572 ha) {tavattomasti velkaantunut}. Epäsuotui-
sat olot. Vuoden 1872 salaojitus *joutunut rappiolle*.
Uutta varten ei ole varoja. Maasta on maksettu hirveä
hintaa.

Kaikki rakennukset ovat massiivisia, mutta työläisille
tarkoitettu talo — vanha olkikattoinen savimaja. On koneita,
osittain käyttökeltottomia, rehusta on puutetta, maa-
perä laihaa — yleensä kaikki huonosti.

o (281 ha). Uudet tallit. 6—8 litraa maitoa päivässä.

Keinotekoisia lannoitteita. Karjaa ruokitaan voimape-
räisesti.

”Karjan voimaperäisen ruokinnan ansiosta saadaan lantaa; se jää lojumaan navettaan lantakouruihin aina siihen saakka, kunnes viedään pellolle, ja säilytetään järkipärisesti kainiitin ja superfosfaatin avulla. Kuivikkeina käytetään yksinomaan rukiin- tai vehnänolkia eikä niin kuin aikaisemmin kanervaa, metsänpuiden y.m. lehtiä” (286—287).

Kyntö 17—20 senttimetriä. Riviviljelys.

p (127 ha). Ostettu äärettömän kalliilla hinnalla. Velkaantuneisuus 57%.

Uusi omistaja ostaa enemmän keinotekoisia lannoitteita ja rehua, parempia koneita j.n.e.

q (204 ha) (kun kysymyksessä on tällainen maa, taloutta hoidetaan liian kalliisti; ”loistokartano”, ”tehdään kaikki parhaimmalla tavalla teknillisessä, muttei taloudellisessa suhteessa”).

Rakennukset massiivisia, tallit holvikattoisia ja niissä on lantala. Ostetaan rehua.

Koneita — pikemminkin liian paljon.

Talous intensiivistä. Keinotekoisia lannoitteita.

	kiloa
	120 000 kainiittia
35—40 000	tuomaskuonaa
	5 000 superfosfaattia
	5 000 ammoniakkia
	2 500 Chilen salpietaria

r (333 ha). Rakennukset massiivisia.

Navetat holvittomia, niistä pidetään hyvää huolta.

Työläisten asumukset uusia.

Eloton irtaimisto vaatimatonta. Kynnön syvyys 12—17 senttimetriä.

Niittyjen kastelu.

Talonpoikaistalouksia ei ole lueteltu erikseen.

”Suur- ja keskisuuret talonpojat hoitavat tavallisesti taloutta paremmin, intensiivisemmin kuin pientalonpojat, suuret puutarhanviljelijät (Großgärtner) ja kääpiöpalstojen omistajat” (292):

kyntö syvempää (lehmät heikkoja)

riviviljelys

ostetaan keinotekoisia lannoitteita ja rehua.

”Kun talonpoikaistalouksien satoisuus jää jälkeen kar-
tanonomistajain tilojen valtaosan satoisuudesta, niin se
riippuu ennen kaikkea pienen ja keskisuuren maanomistuk-
sen omalaatuisuudesta. Talonpoika kyntää 5 tai 8 sentti-
metriä matalampaan säälien nuoria hevosiaan, jotka hän
haluaa myydä edullisesti. Yleensä hän osaa säästää kar-
jaansa paljon enemmän kuin palkatut rengit tavallisesti
säästävät. Hän ei voi hankkia kutakin eri tarkoitusta var-
ten erikoista kalustoa, parantaa loputtomiin viljelysmene-
telmiä, suorittaa pitkällisiä kokeiluja lannoituksen ja vil-
jelyn alalla eikä paljoa muuta” (292).

Talonpoika yrittää hoitaa talouttaan paremmin ja ottaa
käyttöön keinotekoisia lannoitteita ja rehutarpeita, koneita.

”Talonpoika on tullut jo aikoja sitten vakuuttuneeksi
syväkynnön ja oikea-aikaisen maanmuokkauksen tärkey-
destä, arvokkaiden kylvösiemenlajien oikean valinnan ja
navettalannan säilyttämisen välttämättömyydestä ja pal-
josta muusta sellaisesta. Ellei hän kuitenkaan poista kor-
jattavissa olevia puutteita ja menettelee niin muodoin vas-
toin vakaumuksiaan tai hänen on pakko menetellä siten,
syynä on tavallisesti se, ettei hänellä ole kylliksi pääomaa
sitä varten” (293).

Rakennukset ovat ”miltei kaikkiialla” massiivisia ja
hyvässä kunnossa. Karjaa ruokitaan hyvin.

Tämä on ensimmäinen ryhmä talonpoikaistalouksia, 12
(piirikunnan pääkaupungista (Kreisstadt) etelään) 34:stä
(№ 1—11 ja № 18)

№ 18 = 110 ha

Toinen ryhmä 22 (pohjoiseen) 34:stä (näistä 22:sta:
neljä 10—20 ha; yksitoista 20—50 ha; seitsemän 50—
95 ha). Maa *märkää* hiekkaa, kärsii pysyvästä kosteudesta.
Kynnön syvyys 10—13 senttimetriä.

”*Alkeellista puusahraa vetää pieni loppuun ajettu
hevonen tai heikkovoimainen puolinälkäinen lehmä-
valjakko.*” (296).

Liian suuret viljakasviviljelykset... *oljet lyhyitä, kor-
ret ohuita, tähkät tyhjiä ja jyvät litteitä... Karjaa on
tavallisesti enemmän kuin niukat rehuvarat antavat
myöten. Usein on puutetta rehusta ja kuivikkeista...* NB
Talvisin tätä lukuista karjaa ruokitaan jotenkuten
oljilla, akanoilla, ruumenilla, vähän juurikkailla ja

mädällä heinällä. Rehua on kaikkina aikoina täpärästi ja se on laadultaan huonoa, eräin paikoin juomavesi, jossa on paljon rautaa, on karjan terveydelle vahingollista. *Siitä syystä karja on pienikasvuista, laihaa, karheakarvaista, ellei se suorastaan menehdy ja näe nälkää ahtaassa ja pimeässä navetassa.* Siksi ei voida vaatia sen oikeaa hyväksikäyttöä eikä toivoa saatavan paljon hyvää lantaa.

"Kaikki viljelyskasvit lannoitetaan, mutta mitättömässä määrässä. Tätä vähäistä ja riittämättöntä lannoitusta ei voida täydentää... ostamalla *kainiittia.* On kohtuutonta vaatia sairaalta mieheltä työkyntöisyyttä. *Paitsi välttämättömiä varoja* puuttuu opastusta ja kokemusta. Talonpoika ei käytä milloinkaan kalkkia, vihantalantaa vain erinäisissä tapauksissa... (297). *Pellon muokkaus on äärettömän alkeellista* ja siitä huolimatta vaivalloista; koottu lanta hajotetaan, $\frac{2}{3}$ tai $\frac{3}{4}$ siemenistä kylvetään käsin, sitten kynnetään ja sen jälkeen kylvetään loput $\frac{1}{3}$ tai $\frac{1}{4}$ siemenistä maan pinnalle ja karhitaan omatekoisella karhilla. Ruista kylvetään aika ajoin, silloin tällöin, koska puuttuu tarpeellista lannoitetta. *Siementen vaihto olisi tietenkin edullista, mutta se ja paljon muutakin jää tekemättä pääoman puutteessa.* Talonpoika karttaa periaatteessa kaikkea, *mikä maksaa rahaa,* jos hän haluaa elää edelleen. Hän pui vanhaan tapaan viljansa *varstalla, viskaa sen käsin tai seuloo seulalla kaikki roskat.* Hiljattain muutamat paremmassa asemassa olevat omistajat hankkivat itselleen pienen hevostiettopuimakoneen. Oljet käytetään ennen kaikkea rehuna, silloin kun ne sopisivat paremmin (pääasiallisesti) eläinten kuivikkeiksi. Sitten täytyy tehdä heinä- ja olkisilppua, kattaa oljilla peruna- tai juurikassäiliö, korjata keho olkikatto, sekoittaa olkiin hiukan heinää, jotta sitä riittäisi mahdollisimman pitkäksi aikaa, niin että sadon ollessa huono olkia ei jää ollenkaan kuivikkeiksi tai jää mitättömän vähän. Käy niin, että tavanomaisesta puunlehtien käytöstä tulee yleinen sääntö. Kuivikkeiksi ei anneta enää silppua, vaan yksinomaan havuja, joita tavallisesti kootaan joka vuosi metsästä. Tämä vuorostaan johtaa siihen, että harvalukuiset paljaalla hiekkamaalla kasvavat männyt alkavat kovasti

surkastua ja silloin, kun lukemattomia kertoja korjattut, ränsistyneet rakennukset uhkaavat hajota lopullisesti, ei riitä rakennuspuuta, vaikka on laajat metsät. Rahakkaammatkaan omistajat eivät kykene pystyttämään uusia rakennuksia. On puute mukulakivestä, sorasta, savesta, rakennuspuusta ja lopuksi nimenomaan *rahasta... Kaikkea on niukasti*. Tämän murheel-lisen seudun *surkuteltava maanomistaja* vaivaa itseään ja tekee työtä aamuvarhaasta iltamyöhään, päivästä toiseen *perheensä* kanssa, *joka on usein suuri*; hänen känsäinen kouransa ja laihat kasvonsa ovat todisteena *vain raskaasta ainaisesta raatamisesta*. Hän kamppailee kaikkea muuta kuin kadehdittavan toimeentulonsa puolesta, kamppailee murhetta ja huolia vastaan ja *tulee jotenkuten toimeen*; hän *ponnistaa kaikin voimin* hankkiakseen *niin kauan kuin suinkin on mahdollista* erääntyneiden korkojen ja *verojen* maksamista varten ja pelkää kuitenkin sortuvansa. Perinpohjaisiin *parannuksiin hänellä ei ole lainkaan varoja*; kuitenkin *vain ne* voisivat auttaa häntä ja johtaa siihen, että luonnostaan niin köyhä maatilkkku tulisi taatusti tuottoisaksi ja voisi ruokkia paremmin isäntänsä” (298)

— ilahduttavana poikkeuksena näistä toisen ryhmän 22 tilasta on ainoastaan kylänvanhimman tila R:ssä (№ 18: 110 ha, 43 nautaa, 4 sikaa + 6 hevosta, velka 50.3^o%, sitä suurempi velkaantuneisuus vain kolmella talonpojalla näistä 22:sta).

Herra R. korjaa viljaa keskimäärin 2—3 kertaa, perunaa 3—4 kertaa, juurikasta 6—8 kertaa enemmän kuin kaikki muut R:n omistajat, jotka hoitavat taloutta vanhaan tapaan ja jotka velkaantuneisuutensa vuoksi eivät voi ja joiden ei pidäkään hoitaa sitä muutoin. Herra R. viljelee sellaisia kasveja, joita hänen naapurinsa eivät voi liittää *menestyksellisesti viljelykiertoonsa*, koska heidän maansa on *vailla tarpeellista muokkausta ja lannoitusta...* Hän (herra R.) on maksanut tilastaan käteisellä ja hänellä on käytettävissään *p ä ä o m a a*. Pääoma ja työ ovat johtaneet niin mainioihin tuloksiin. Sama talonpoika ei olisi milloinkaan kyennyt luomaan ”keidasta erämaahan”, ellei hänellä kaikissa ponnistuksissaan olisi ollut rahallista tukea ehdotomana edellytyksenä (300).

Hänellä — ”*kuiva hiekka*” otetaan vähitellen viljelykseen (vihantalannoitus). Kainiittia y.m. hän käyttää ”laajassa mitassa”, ... *harjoittaa riviiviljelystä, ...ei ole oljenpuutetta, uudet karjanavetat....* erilaisia koneita.... Karja on hyvin ruokittua.... Navetta on rakennettu hyvin, se on tilava ja valoisa..... Karjalla on puhtaat ja kuivat makuusijat (299) j.n.e., se antaa paljon hyvää lantaa j.n.e. j.n.e.

Pitää palkollisia...

(Lopuksi artikkelin kirjoittaja väittää lujasti sitä vastaan, että velat myötävaikuttavat talouden parempaan hoitoon. Velat muka päinvastoin masentavat j.n.e. Taloutta varten tarvitaan pääomaa, esimerkkejä rikkaista pääomaa omaavista talonpojista, kauppiaista, entisestä poliisista j.n.e. j.n.e.)

Sato kiloissa 1 ha:lta:						
	vehnä	ruis	ohra	kaura	peruna	rehujuurikas
<i>Kartanonomistajilla</i>	1000—2800	600—2200	1200—3000	600—2800	10—21 tuh.	20—80 tuh.
<i>Talonpojilla</i>	400—1800	300—1400	250—2000	450—1800	4 $\frac{1}{2}$ —14 tuh.	4—52 tuh.

b.

BIBLIOGRAFISIA HUOMAUTUKSIA JA ANNOTAATIOITA KIRJOISTA

Dr. Michael *Hainisch*: ”Die Zukunft der Deutsch-Oesterreicher”. Eine statistischvolkswirtschaftliche Studie. (Wien 1892.) S.S. 165.*

Tilastoa siinä on itse asiassa nähtävästi hyvin vähän, mutta taitaa olla yhtä ja toista talonpoikaiston velkaantuneisuudesta ja talonpoikaistalouden tuhoutumisesta *raha*-talouden vaikutuksesta: IV osa (ss. 114—153): ”Talonpoikaiston hädänalainen asema j.n.e.”

Dr. Carl von Grabmayr (Landtagsabgeordneter in Meran). Schuldnoth und Agrarreform. Eine agrarpolitische

* Tri Michael *Hainisch*: ”Itävallan saksalaisten tulevaisuus”. Taloustilastollinen tutkielma. [Wien 1892.] S. 165. *Toim.*

Skizze mit besonderer Berücksichtigung Tirols. Meran 1894. (S. S. 211).*

{ Velkaan-
tunei-
suuden
kasvua
osoitta-
vat
yleiset
numerot }

S a m a. Die Agrarreform im Tiroler Landtag. Meran 1896. (S. S. 157).**

Statistische Monatsschrift. Wien 1901, Neue Folge, VI. Jahrgang (der ganzen Reihe 27. Jahrgang).

(*Alfred Hölder*, k. u. k. Hof- und Universitätsbuchhändler. Wien I. Rothenthurmstrasse. 13).***

samaten hänen Verlagissa

"*Sociale Rundschau*", herausgegeben vom k. k. arbeitsstatistischen Amte. Kuukausijulkaisu; vuodessa 2 K. = 2 Mk. Einzelne Hefte = 20 H. = 30 Pf.****

*Kirjoitettu kesä- —
syyskuussa 1901*

*Julkaistu ensi kerran v. 1938
XXXI Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan

* *Tri Carl von Grabmayr* (Meranin maapäivien edustaja). Velkatakaakka ja agraarireformi. Agraaripoliittinen katsaus, jossa huomioidaan erikoisesti Tirolin asema. Meran 1894. (S. 211.) *Toim.*

** *S a m a.* Agraarireformi Tirolin maapäivillä. Meran 1896. (S. 157.) *Toim.*

*** Tilastollinen kuukausilehti. Wien 1901, uusi sarja, VI vuosikerta (koko sarjan 27. vuosikerta).

(*Alfred Hölder*, keisarin ja kuninkaan hovin ja yliopiston kirjakauppias. Wien I. Rothenthurmstrasse. 13.) *Toim.*

**** "*Sosiaalinen katsaus*", keisarillisen ja kuninkaallisen työtilastohallituksen julkaisema. Kuukausijulkaisu; vuodessa 2 kruunua = 2 markkaa. Erillinen vihko = 20 helleriä = 30 pfennigiä. *Toim.*